

Center for Interventionsforskning

Nyhedsbrev

NR. 3 ÅRGANG 4. DECEMBER 2012

STATENS INSTITUT FOR FOLKESUNDHED, SYDDANSK UNIVERSITET. WWW.INTERVENTIONSFORSKNING.DK

Interview af specialkonsulent Vicki Facius

PROFESOR TINE TJØRNHØJ-THOMSEN OM, HVORFOR IMPLEMENTERINGSFORSKNING ER VIGTIG OG AKTUEL

Foto: Hanne Møller

Center for Interventionsforskning udvikler og evaluerer indsatser for sundhedsfremme og forebyggelse. En del af dette arbejde er at gennemføre implementeringsforskning. Jeg har stillet fem spørgsmål til professor i Centret, Tine Tjørnhøj-Thomsen, om implementeringsforskning – og hvad den type forskning skal bruges til.

1. Hvorfor er det vigtigt at gennemføre implementeringsforskning?

Man kan have mange ideer og teorier om, at fx en sundhedsfremmende indsats vil virke på en bestemt måde, men et meget vigtigt spørgsmål er jo, hvad der egentlig sker, når den planlagte indsats møder virkeligheden. Der sker næsten aldrig præcist det, som forskerne havde forventet eller håbet på. Ideen om, at man kan tage et koncept eller "en pakke" – fx en tætbeskrevet manual om, hvordan en indsats skal gennemføres – og så regne med, at den manual bliver fulgt præcist i virkeligheden, er grundlæggende naiv. For sådan fungerer det ikke i menneskelige og sociale sammenhænge. Derfor er implementeringsforskningen vigtig. Vi skal finde ud af, hvad der sker, når indsatserne rulles ud i virkeligheden.

Det er vigtigt at forstå de sociale relationer, der er på spil, når man sætter en indsats i gang. En ny indsats – fx i skoler, sundhedscentre eller andre arenaer – afstedkommer jo en eller anden form for socialt drama, uden at det af den grund behøver at udfolde sig meget "dramatisk". En ny indsats griber altid ind i de vante rollefordelinger, udvekslinger og interesser, der er på spil i en given social kontekst. Dermed skaber indsatsen potentiale for både konflikt og fornyelse. Det er det, vi skal interessere os for og forholde os til videnskabeligt. Hvis vi skal kunne forstå de dynamikker, som er på spil, skal vi bruge og udvikle teorier, begreber og metoder til at gøre det med. Det er vigtigt, at forstå frontpersonalets – dvs. lærernes, sundhedspersonalets, socialrådgivernes mfl.

Implementeringsforskning

Implementering kan ses som en praksis, som handler om at udføre en ide, plan eller en strategi.

Implementeringsforskning – som en del af interventionsforskning – er forskning, som stiller skarpt på de handlinger, processer, interaktioner og sociale relationer, som foregår i forbindelse med interventioner.

INTERVENTIONSFORSKNING ER VÆRD AT VENTE PÅ

Forebyggelse er som bekendt bedre end helbredelse, men der er stadig et stort videnshul mht., hvilke forebyggende indsatser, der virker bedst, og hvordan de bør implementeres. Forskere og praktikere har en grundlæggende, fælles interesse i, at der udvikles ny viden om effekt af forebyggende og sundhedsfremmende interventioner, fx i skole-settings, og om de sundhedsøkonomiske effekter. Svaret på dette behov er Interventionsforskning og Implementeringsforskning – forskning, der ofte er tidskrævende, fordi det tager tid, ofte flere år, at se, om en intervention har effekt.

Center for Interventionsforskning blev etableret i 2009, og i løbet af 2013 og 2014 vil de første projekter begynde at komme med resultater. Det ser vi frem til. De mange frø, der er sået siden 2009, er nu under modning, og høsten af de langsigtede investeringer i interventionsprojekter om kost, hygiejne, fysisk aktivitet, rygning og alkohol for forskellige målgrupper er nu inden for rækkevidde. En videnshøst, som Centret vil formidle til kommuner og andre aktører, der arbejder med sundhedsfremme og forebyggelse.

2013 bliver også det år, hvor Centret indsender en ansøgning til TrygFonden om midler til fortsættelse i endnu en 5-årig periode: Ansøgningen indeholder forslag til nye projekter, der i vid udstrækning bygger videre på den viden, der nu er opnået fra den igangværende forskning.

Morten Grønbæk

Centret er støttet af TrygFonden og Kræftens Bekæmpelse

– perspektiver på det, der sker, og beskæftige sig med de sociale processer, og derfor skal vi hele tiden udvikle vores metoder kreativt. Og her spiller kvalitativ forskning og dens metoder også en stor rolle.

2. Er implementeringsforskning også vigtig, hvis en indsats ikke virker?

Ja. Hvis vi ikke forsker i implementering og skaffer os solid viden om implementeringsprocessen, kan vi ikke vide, hvorfor en indsats virker, ikke virker eller virker anderledes, end vi havde forestillet os. Det vil groft sagt efterlade os med et nyttesløst videnshul og altså uden viden, som kan bringe os videre i vores ambition om at udvikle bedre interventioner og forstå implementeringens sociale mekanismer. Med implementeringsforskningen kan vi nyttiggøre vores viden og få læring ud af indsatsen.

3. Hvad kan man bruge resultaterne af implementeringsforskning til i en kommune?

Når kommuner vælger at omsætte evidensbaserede forebyggende og sundhedsfremmende indsatser til en kommunal indsats, så har kommunerne fx brug for viden fra implementeringsforskning til at kunne tilrettelægge og organisere indsatsen. En evidensbaseret indsats skal omsættes til en konkret praksis af frontpersonalet. De handler også ud fra deres egne erfaringer, profession, værdier og de organisatoriske rammer, de er underlagt – ja hele den kontekst, de indgår i – og de forholder sig til og omtolker indsatsen på baggrund af disse komplekse forhold. Kommunerne har brug for den slags viden, når de vil sætte en indsats i gang. Hvis viden fra for eksempel et randomiseret interventionsstudie skal bruges og altså implementeres på sigt, må man vide, hvilke mekanismer der får en given indsats til at virke for hvem og hvordan.

Jeg tror også, at viden fra implementeringsforskning kan anvendes i forhold til den måde, rammerne for "forebyggelsesarbejdet" bliver organiseret og kommunikeret på mellem myndigheder og kommuner. Når fx kommunerne modtager anbefalinger, vejledninger og forebyggelsespakker fra Sundhedsstyrelsen, er den viden om implementeringsudfordringerne, som forskningen kan bidrage med, jo vigtigt for begge parter.

Tine Tjørnhøj-Thomsen blev ansat som professor (MSO) i Centret i 2011. Tines primære forskningsområder i Centret er forebyggelse og sundhedsfremme, med et fokus på kvalitative metoder.

Tine Tjørnhøj-Thomsen har en fortid som lektor på Institut for Antropologi, ved Københavns Universitet. Hun har bl.a. forsket i infertilitet og barnløshed i Danmark, i kræftrehabilitering og i sociale implikationer af høretab. Tine har været involveret i forskellige psykosociale interventionsprojekter og har i mange år beskæftiget sig indgående med og undervist i antropologiske og kvalitative metoder og forskningsstrategier.

4. Hvad er de nordiske tendenser inden for implementeringsforskning?

Også i nordisk sammenhæng er der fokus på implementeringsforskningen. Jeg sidder i ét af programmerne i det norske forskningsråd. Det program har som noget nyt en stor satsning på interventionsforskning. Og her bliver der også lagt vægt på, at ansøgningerne skal forholde sig til implementeringsudfordringerne og dermed indeholde implementeringsforsknings-elementer. I det hele taget sker der meget inden for interventionsforskningen i både Sverige og Norge, og det er jo lande, vi generelt sammenligner os med – også i forhold til forebyggelse og sundhedsfremme. Så det er meget oplagt, at Center for Interventionsforskning etablerer og vedligeholder samarbejde og netværk i den retning.

5. I hvilken retning tror du, at implementeringsforskningen vil bevæge sig i i fremtiden?

Jeg tror, at der først og fremmest vil komme et større fokus på at styrke dialogen mellem forskning og praksis – det kunne for eksempel være mellem Center for Interventionsforskning og kommunerne. Jeg tror også, at nogle af de begreber og begrebmæssige dikotomier – som har hersket inden for interventionsforskning –

vil blive udfordret eller omtænkt. Nye begreber vil komme til og udfordre det gængse begrebsbrug. Det er en proces, der allerede er i gang. Fx bruges begreberne adaptation (tilpasning) og fidelity (nøjagtighed) som modsætninger inden for interventionsforskning. Adaptation betyder, at en indsats bliver tilpasset i mødet med den lokale kontekst. Mens begrebet fidelity bærer på en ide om, at man kan være nøjagtig – dvs. at man kan følge en nøjagtig manual, når man skal implementere en indsats. Men det, man ser, er jo, at der altid sker en tilpasning i den lokale kontekst. Jeg tror også, at der med tiden vil komme en større erkendelse af, at man som forsker er nødt til at stikke hovedet ind i den lokale kontekst eller sociale arena, man har planer om at intervenere i, og altså undersøge den omhyggeligt, inden man udvikler og sætter en indsats i gang. I den forbindelse er samarbejde med de lokale aktører om udviklingen og implementeringen af interventionen meget relevant.

Forskningsmæssigt får vi derfor brug for nye metoder og begreber, som kan fange disse forhold. Ligesom vi får brug for et øget samarbejde mellem forskning og praksis.

Jeg arbejder selv med kvalitative forskningsmetoder, som, jeg mener, er uomgængelige i den forbindelse – og der er et kæmpepotentiale i at kombinere og integrere forskellige tilgange og metoder – kvantitative og kvalitative – i forbindelse med interventions- og implementeringsforskning.

Af: Forskningsleder Jens Troelsen

Foto: Else Olesen

DRØN PÅ SKOLEGÅRDEN – BLIV DEL AF NYT INTERVENTIONSPROJEKT

Projektet DRØN PÅ SKOLEGÅRDEN er en invitation til landets kommuner og skoler – både folke- og privatskoler – om at udvikle og realisere innovative og overraskende tiltag, der fremmer leg og bevægelse på skolens udearealer. Målet er at give alle børn – og især de mindst aktive – lyst til at røre sig; både i og efter skoletid.

Bag kampagnen står et partnerskab mellem Realdania, Lokale og Anlægsfonden og Kræftens Bekæmpelse, der finansierer udviklingsfasen og 50% af anlægsudgifterne, samt Center for Interventionsforskning, der gennemfører kvantitative og kvalitative evalueringer af de nyindrettede skolegårde.

Kampagnen har et samlet budget på godt 21 mio. kr. Hertil kommer en estimeret kommunal selvfinansiering på 10 mio. kr. DRØN PÅ SKOLEGÅRDEN skal nytænke og udfordre det traditionelle skolegårdsbegreb, så skolens udeareal aktiveres som en ramme, der fremmer bevægelse og leg. Det kan være gennem små, fysiske nedslag i skolegården, på skolens område og i de tilstødende arealer, som inviterer til mere fysisk aktivitet. Der er med andre ord tale om tiltag, som ikke nødvendigvis gentænker hele skolens udeareal, men for relativt få midler skaber grundlag for mere bevægelse.

For at kommuner kan komme i betragtning til projektet, skal der indsendes et visionsoplæg senest d. 28. februar 2013. Du kan læse nærmere om projektet på hjemmesiden: www.droen.dk.

Projektet er støttet af Kræftens Bekæmpelse

Seminar om Space-projektet 22. januar 2013 på Campus Odense

Forskningsprojektet SPACE – rum til fysisk aktivitet har undersøgt effekten af strukturelle interventioner på skoler for fremme af fysisk aktivitet blandt børn og unge.

De første resultater fra projektet præsenteres på et seminar på SDU, Campus Odense, tirsdag d. 22. januar 2013. For program og tilmelding til det gratis seminar: [INVITATION](#)

Alle data fra de syv indsatskoler og de syv kontrolskoler er nu blevet grundigt analyseret, og vi ser frem til at formidle viden om effekten af den igangsatte intervention.

Projektet er støttet af TrygFonden

Af: Videnskabelig assistent Rikke Plauborg

ELEVERNE GLADE FOR HYGIEJNE- FORBEDRING AF SKOLETOILETTER

Hi Five er et skolebaseret interventionsprojekt, der undersøger, om man ved at undervise skoleelever i hygiejne og indføre daglig håndvask før frokost samt ekstra rengøring af skoletoiletterne kan reducere elevernes sygefravær og forbedre deres trivsel. 43 skoler indgår i projektet som enten indsats- eller kontrolskoler.

På samtlige 28 indsatskoler er der inden for en periode på syv uger i efteråret 2012 gennemført et undervisningsforløb for alle elever. Eleverne har blandt andet lært om mikroorganismer, og hvordan man undgår at smitte andre med virus og bakterier ved at hoste og nyse i ærmet frem for i hænderne. Eleverne fik også undervisning i gode toiletvaner, og hvordan man vasker hænder korrekt. Udover undervisning er der ved alle skolernes håndvaske blevet opsat en instruktion i korrekt håndvask, og indvendigt i wc-kummerne er der blevet monteret små klistermærker, som drengene kan sigte efter, når de tisser.

Ud fra interview med lærere og elever på udvalgte skoler er det overordnede indtryk, at undervisningsindsatsen er gået godt. Lærerne beskriver Hi Five-undervisningsmaterialet som let tilgængeligt og med sjove og konkrete opgaver. Eleverne synes især, at håndvaskeøvelserne, hvor de skulle smøre hænderne ind i glitterbug-creme for bagefter at kunne se, hvor grundigt de havde vasket hænder, var sjove. Øvelserne, hvor eleverne skulle rundt på skolernes toiletter og observere og tage billeder, beskrives også som en god afveksling fra den normale undervisning. Flere elever fortæller, at de normalt holder sig langt væk fra toiletterne. "Der er altid tis på brættet. Det er så klamt", siger en elev, og en anden supplerer: "De trækker heller ikke ud." Eleverne fortæller også om toiletteppapir i loftet, døre, der ikke kan låses, papir på gulvet, huller i døre og vægge, dårlig lugt og manglende sæbe og papirhåndklæder.

Nogle af de adspurgte lærere var meget overraskede over, at det stod så sløjt til med elevernes toiletforhold. "Da jeg sendte min 9. klasse ned for at lave den her undersøgelse af toiletterne, da blev jeg voldsomt overrasket, for jeg har egentlig aldrig selv brugt de toiletter, som vores elever har, og det er kritisabelt, at vi her på skolen har så ringe toiletforhold til eleverne, hvis du spørger mig."

Det er nu planen, at indsatsen med den daglige håndvask skal starte, dvs. at alle elever på indsatskolerne skal vaske hænder hver dag før frokost frem til sommerferien. I vinteren 2012/2013 gennemføres follow-up-målinger, som omfatter en spørgeskemaundersøgelse blandt elever på både indsats- og kontrolskoler, en sms-undersøgelse, som afdækker sygedage blandt eleverne og underviserne samt bakterieprøver.

Projektet er støttet af TrygFonden

Foto: Af elev på indsatskole

NYE UDGIVELSER FRA CENTRET

RUSMIDLER PÅ TEKNISKE SKOLER

To nye artikler fra projektet Trivsel, fællesskab og faglighed sætter fokus på elevers oplevelser med rusmiddelbrug på tekniske skoler.

Artiklen *'Fortællinger om hash på tekniske skoler: elevernes perspektiver'* handler om cannabis på tekniske skoler og fokuserer på de unges egne oplevelser og erfaringer med hash og skoleliv på de tekniske skoler. Artiklen beskriver blandt andet, hvordan de unge ikke skelner mellem legale og illegale rusmidler, men mellem acceptabelt og uacceptabelt brug. De unges fortællinger rummer flere forskellige holdninger til, hvad acceptabelt brug er, fx at det ikke nødvendigvis er forbundet med, hvor meget eller hvor ofte rusmidler bruges, men snarere i hvilken kontekst rusmidler bruges, og hvad det gør ved den unges øvrige liv. Eleverne kobler rusmiddelbrug og deltagelse i skoleliv, herunder om et forbrug af rusmidler eventuelt stiller sig i vejen for aktiv deltagelse i undervisningen og dermed læring. Samtidig anerkender de unge, at der er risiko forbundet med at være påvirket i undervisningstiden, især omkring brug af maskiner og redskaber.

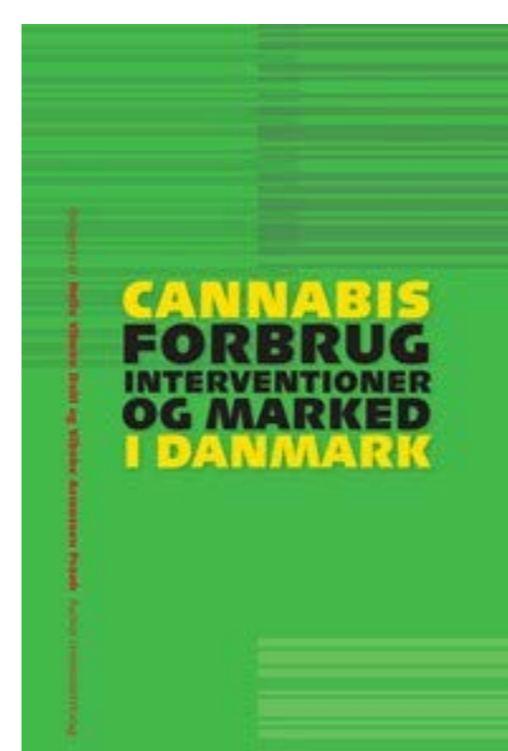
I artiklen *'Rusmidler på teknisk skole: Forebyggelse, fællesskab og faglige rammer'* analyseres det, hvordan unges brug af rusmidler og de tekniske skolers organisering af skoleliv indgår i de unges fortællinger om tilhørsforhold og fællesskab under deres uddannelsesforløb på erhvervsuddannelse.

En af forfatterens hovedpointer er, at da de sociale relationer spiller en stor rolle for frafald og gennemførelse af uddannelse, herunder lysten til at møde op hver dag, må opmærksomheden rettes mod de organisatoriske rammer for de unges skoleliv, herunder hvordan både den faglige og den sociale skolepraksis er arrangeret.

Det er vigtigt at udvikle fællesskaber, der er mere end blot unges fællesskaber for sig, men også fællesskaber med lærere og vejledere; de organisatoriske rammer skal derfor bidrage til udvikling af elevers gode relationer til engagerede voksne.

Referencer til artiklerne:

Betina Bang Sørensen, Liselotte Ingholt, Vibeke Asmussen Frank. *'Fortællinger om hash på tekniske skoler: elevernes perspektiver'*, publiceret i antologien/bogen *'Cannabis – forbrug, interventioner og marked i Danmark'*, redigeret af Helle Vibeke Dahl og Vibeke Asmussen Frank, Århus Universitetsforlag.

Liselotte Ingholt, Betina Bang Sørensen, Erik Axel, Vibeke Asmussen Frank.
Rusmidler på teknisk skole: Forebyggelse, fællesskab og faglige rammer.
Nordic Studies on Alcohol and Drugs Vol. 29. 2012 5 side 467-484.

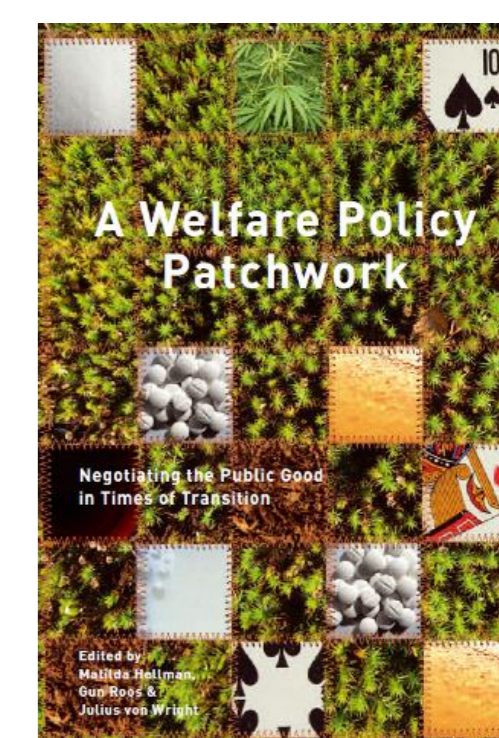
KOLOFON:

Udgives af: Center for Interventionsforskning
Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet
Formålet er at orientere om Centrets forskning og aktiviteter.
Nyhedsbrevet udkommer 3-4 gange årligt og er gratis
Redaktør, kommunikationskonsulent Hanne Møller:
ham@si-folkesundhed.dk
Direktør og forskningsleder Morten Grønbæk: mg@si-folkesundhed.dk
Øster Farimagsgade 5A, 2. – 1353 København K
Tlf. 6550 7777

FRA EVIDENS TIL HANDLING

To nye artikler fra "Politik & Praksis" beskriver udfordringerne ved at omsætte evidens til handling i forebyggelse og sundhedsfremme. Begge artikler beskæftiger sig med forebyggelsestiltag rettet mod unges brug af alkohol, og tilsammen viser de, hvordan videnskabelig evidens om effekterne af forebyggelse kan komme til kort i mødet med praksis, blandt andet fordi unges alkoholbrug i Danmark er omgærdet af massiv moralsk ambivalens. Selvom mange opfatter evidens som noget uimodsigeligt og værdineutralt, bliver videnskabelig viden vævet sammen med ideologiske og moralske vurderinger i politiske beslutningsprocesser og i kommunernes forebyggelsespraksis. Artiklerne argumenterer for, at evidensen selv rummer og fremmer nogle bestemte moralske værdier og et særligt syn på fremtiden, og at det kan skabe problemer for det praktiske forebyggelsesarbejde, hvis man ikke er bevidst om dette.

Den ene artikel udgør et bidrag til en antologi om folkesundheds- og velfærdspolitik i de nordiske lande, som blev lanceret ved et møde i Stockholm den 3. december. Læs mere [her](#):

Den anden artikel er at finde i et særnummer af Tidsskrift for Forskning i Sygdom og Samfund med temaet "Sundhed - en ny semi-religiøs vækkelse i moderne samfund?", der udkommer i december.

Referencer til artiklerne:

Rod MH, Curtis T. "At udskyde det uundgåelige: Om brugen af kausal viden i forebyggende tiltag". Tidsskrift for Forskning i Sygdom og Samfund, 17:143-162, 2012.

Rod MH. "From evidence-based policy-making to evidence-based parenting? The ambiguous role of facts in Danish alcohol prevention", in: M. Hellman, G. Roos, J. von Wright (eds.), *A Welfare Policy Patchwork – Negotiating the Public Good in Times of Transition*, pp. 163-179. Stockholm: Nordens Velfærdscenter, 2012.

Centret er støttet af TrygFonden og Kræftens Bekæmpelse